

O'SMIRLARNING O'QISHGA MUNOSABATINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR.

To'xtasinova Mashxuraxon Mirzali qizi

Masofaviy ta'lim Psixologiya yo'nalishi 1-kurs

talabasi

Qo'qon universiteti Andijon Filliali

Telefon: +998907740116

Xalimjonov Abduqunduz Rahimjon o'g'li

"Kompyuter Injiniring va raqamli texnologiyalar"

kafedrası o'qituvchisi

Qo'qon inversiteti Andijon Filliali

Email: xalimjonov1234@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'smir yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini shakllantirishda pedagogik yondashuvlarning o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. O'smirlarning motivatsion sohasini rivojlantirish, ta'lim jarayonida individual va ijtimoiy omillarni hisobga olish, hamda zamonaviy o'qitish texnologiyalari orqali o'qishga ijobiy munosabatni kuchaytirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Tadqiqotda shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvlarning samaradorligi isbotlab beriladi.

Kalit so'zlar: o'smir, motivatsiya, o'qishga munosabat, pedagogik yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatli yondashuv, tarbiyaviy muhit, kompetensiya.

O'smirlik davri inson hayotidagi eng muhim psixologik o'tish bosqichlaridan biridir. Bu davrda shaxsning dunyoqarashi, qadriyatlari, o'zini anglash darajasi, ijtimoiy rollari va o'qishga munosabati shakllanadi. Shuning uchun ta'lim tizimida

o'smirlarning o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatini tarbiyalash pedagogik faoliyatning muhim vazifasidir.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim jarayonining insonparvarlik, demokratik tamoyillarga asoslanishi, har bir o'quvchining shaxs sifatida rivojlanishiga sharoit yaratish zaruriyati davlat siyosati darajasida e'tirof etilgan. O'smirlarning o'qishga munosabati, asosan, o'qituvchi shaxsiga, dars jarayonidagi faollikka, o'z muvaffaqiyatini his etishga hamda o'z fikrini ifoda etish imkoniyatiga bog'liqdir.

Bugungi kunda ta'limda shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va refleksiv yondashuvlar o'quvchilarning o'qishga nisbatan motivatsiyasini oshirishning eng samarali vositalaridan biri sifatida qaralmoqda.

O'smirlarning o'qishga munosabatini shakllantirishda pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning qiziqishlarini, motivatsiyasini va o'qish odatlarini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni o'z ichiga oladi. Quyida bu jarayonda qo'llaniladigan asosiy pedagogik yondashuvlar keltiriladi:

Motivatsion yondashuv

- Maqsad: O'smirlarning ichki va tashqi motivatsiyasini oshirish.
- Usullar:
  - Qiziqishlarga moslashtirish: O'quv materiallarini o'smirlarning qiziqishlari va ehtiyojlariga moslashtirish (masalan, sport, texnologiya yoki san'at haqidagi kitoblar).
  - Muvaffaqiyatni rag'batlantirish: Kichik yutuqlar uchun maqtoov, sertifikatlar yoki boshqa mukofotlar berish.
  - O'z-o'zini boshqarishni o'rgatish: O'smirlarga o'qish maqsadlarini mustaqil ravishda belgilashga yordam berish.
  - Misol: O'qish marafonlari tashkil qilish yoki o'smirlar o'zlari yoqtirgan janrdagi kitoblarni tanlash imkoniyatini berish.

Faol o'qish strategiyalari

- Maqsad: O'qish jarayonini faol va o'yantiruvchi holatga aylantirish.

- Usullar:

- Savol-javob texnikasi: O‘qishdan oldin, o‘qish jarayonida va undan keyin savollar berish orqali o‘quvchilarning matnni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish.

- Annotatsiya va xulosa yozish: O‘smirlar o‘qiganlarini qisqacha yozish yoki muhim fikrlarni belgilash orqali matnni chuqurroq tushunishga undash.

- Muammoli o‘qish: O‘quvchilarga matndagi muammolarni aniqlash va yechimlar taklif qilish vazifasi berish.

- Misol: O‘qilgan hikoyadagi qahramonning xatti-harakatlarini muhokama qilish yoki “Agar men bu qahramon o‘rnida bo‘lsam, nima qilgan bo‘lardim?” degan savolga javob izlash.

Interfaol va guruhli yondashuv

- Maqsad: O‘qishni ijtimoiy va qiziqarli faoliyatga aylantirish.

- Usullar:

- Kitob klublari: O‘smirlar guruhlarda bir kitobni o‘qib, muhokama qilishadi.

- Rollarga asoslangan o‘qish: O‘smirlar o‘qigan hikoya yoki matn asosida rolli o‘yinlar o‘ynaydi.

- Hamkorlikda o‘qish: Juft bo‘lib yoki guruhlarda o‘qish orqali o‘zaro fikr almashish.

- Misol: O‘quvchilar guruhlarda bir romanning turli qismlarini o‘qib, keyin umumiy syujetni birgalikda muhokama qilishlari.

Texnologik yondashuv

- Maqsad: Zamonaviy texnologiyalarni o‘qish jarayoniga integratsiyalash.

- Usullar:

- Elektron kitoblar va ilovalar: O‘smirlar uchun qiziqarli elektron kitob platformalaridan foydalanish (masalan, Kindle, Google Books yoki mahalliy ilovalar).

- Interaktiv o'qish platformalari: Quizlet, Kahoot yoki boshqa o'yinlashtirilgan platformalar orqali o'qishni qiziqarli qilish.

- Audiokitoblar: O'qishga vaqti yoki qiziqishi kam bo'lgan o'smirlar uchun audiokitoblar taklif qilish.

- Misol: O'smirlar o'qigan kitob asosida qisqa video sharh yozib olishlari yoki blog yuritishlari.

Shaxsiy rivojlanishga yo'naltirilgan yondashuv

- Maqsad: O'qishni o'smirlarning shaxsiy rivojlanishi va o'zini o'zi anglash jarayoni sifatida ko'rsatish.

- Usullar:

- Reflektiv yozuv: O'qilgan kitoblar bo'yicha o'z fikrlarini yozish orqali o'smirlarning o'zini o'zi anglashini rivojlantirish.

- Hayotiy ko'nikmalarni o'rgatish: O'qish orqali muammolarni hal qilish, empatik fikrlash va tanqidiy tafakkur kabi ko'nikmalarni rivojlantirish.

- O'z-o'zini baholash: O'smirlarga o'qish jarayonida o'z yutuqlarini baholash imkonini berish.

- Misol: O'smirlar o'qigan kitobdagi qahramonlarning xatti-harakatlarini o'z hayotlari bilan solishtirishga undash.

Madaniy va kontekstual yondashuv

- Maqsad: O'qishni o'smirlarning madaniy va ijtimoiy muhitiga moslashtirish.

- Usullar:

- Mahalliy adabiyotni targ'ib qilish: O'zbek adabiyotidagi asarlar (Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon) orqali o'smirlarning milliy o'ziga xoslikni his qilishlarini ta'minlash.

- Turli xil janrlar: Turli madaniyatlar va davrlarga oid adabiyotlarni tanishtirish orqali o'smirlarning dunyoqarashini kengaytirish.

- Misol: O‘zbek xalq ertaklari yoki zamonaviy o‘zbek yozuvchilarining o‘smirlar uchun yozilgan asarlarini o‘qishga jalb qilish.

Differensial yondashuv

- Maqsad: Har bir o‘smirning individual ehtiyojlariga mos keladigan o‘qish strategiyasini ishlab chiqish.

- Usullar:

- Shaxsiy o‘qish rejasi: Har bir o‘quvchining o‘qish tezligi, qiziqishlari va qobiliyatlariga qarab individual rejalar tuzish.

- Qiyinchilik darajasini moslashtirish: O‘qish materiali o‘smirning yoshiga va o‘qish darajasiga mos bo‘lishi kerak.

- Misol: Zaif o‘quvchilar uchun qisqa hikoyalar, ilg‘or o‘quvchilar uchun esa murakkab romanlarni taklif qilish.

Amaliy maslahatlar:

- Ota-onalarni jalb qilish: Ota-onalarni o‘qish jarayoniga jalb qilib, uyda kitob o‘qish muhitini yaratishga undash.

- Muvozanatli yondashuv: O‘qishni majburiyat emas, balki zavqli faoliyat sifatida ko‘rsatish.

- Doimiy kuzatuv: O‘smirlarning o‘qish odatlari va muvaffaqiyatlarini monitoring qilish va kerak bo‘lsa strategiyalarni moslashtirish.

O‘smirlarning o‘qishga munosabatini shakllantirishda pedagogik yondashuvlar motivatsiya, interfaollik, shaxsiy yondashuv va zamonaviy texnologiyalarni birlashtirishga asoslanadi. O‘qituvchilar va ota-onalar o‘smirlarning qiziqishlarini hisobga olgan holda, o‘qishni ular uchun ma’no va zavq manbai sifatida taqdim etishi kerak.

Xulosa

O‘smirlarning o‘qishga bo‘lgan munosabatini shakllantirish uzluksiz pedagogik jarayon bo‘lib, u o‘qituvchi, oila va ijtimoiy muhitning hamkorligida amalga oshadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:
Ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish.
O'smirlarning qiziqish va ehtiyojlarini inobatga olgan dars shakllarini joriy etish.
Motivatsion psixologik treninglar va mentorlik tizimini rivojlantirish.
Ota-onalar bilan pedagogik hamkorlikni mustahkamlash.
O'quvchilarning mustaqil fikrlash va o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantiruvchi metodik qo'llanmalarni yaratish.

Adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarda xalq ta'limini rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent, 2022.
2. Hamdamova, G. *Yosh psixologiyasi va pedagogika*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. UNESCO. *Adolescent Learning and Wellbeing: Pedagogical Strategies for the 21st Century*. Paris: UNESCO Publishing, 2022.
4. OECD. *Motivation and Learning in Adolescence: International Report on Educational Development*. Paris: OECD Publishing, 2023.
5. Santrock, J. W. *Adolescence*. 18th Edition. New York: McGraw-Hill Education, 2021.
6. Rasulov, B. *Psixologiya asoslari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2022.
7. Khodjayev, A. *Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nazariyasi va amaliyoti*. Samarqand: SamDU, 2023.
8. Harackiewicz, J. M., & Hulleman, C. S. *The Importance of Interest: The Role of Achievement Goals and Task Values in Promoting the Development of Interest*. *Social and Personality Psychology Compass*, 14(8), 2020.
9. Ryan, R. M., & Deci, E. L. *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. Guilford Press, 2017.
10. Eccles, J. S., & Wigfield, A. *Motivational Beliefs, Values, and Goals*. *Annual Review of Psychology*, 2020.